

ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫНЫҢ ШЕТЕЛ АСЫП КЕТУІ НЕЛІКТЕН КҮННЕН-КҮНГЕ АРТУДА?

Раев Д.С.¹

¹ҚазХҚжӘТУ-нің профессоры, филос.ғ.д.
Алматы қаласы, Қазақстан Республикасы, Raev_s@mail.ru,
Жумагазиева М.Ж.²

²ҚазХҚжӘТУ-нің магистратура ХҚ 2-курс студенті
Алматы қаласы, Қазақстан Республикасы,
han_saran@mail.ru,

Аңдатпа: Қазіргі қоғам үшін жоғары әлеуметтік, саяси және экономикалық маңыздылық біздің еліміздің жағдайы үшін маңызды рөл атқарады – қазақстандық жастардың шетелдік көші-қоны, зияткерлік көші-қон проблемаларының негізгі себептерін анықтау және осы проблеманың мүмкін болатын шешімдерін ұсыну. Көші-қон жағдайында ел экономикасы саяси және әлеуметтік-демографиялық жағдайдың жай-күйіне тікелей әсер етеді, бұл елдің ішкі жағдайына теріс факторларды болдырмау мақсатында мәселені тез арада шешуге мүмкіндік береді.

Тәуелсіздік алғаннан бастап көші-қон, "ақыл-ой кемістігі" проблемасы, Қазақстанға білімді жастарды жоғары оқу орындарына тарту, олардың жұмыспен қамтылуы, еркін дамуы және мемлекеттің отандық мамандарды, яғни білікті кадрларды қолдауы демографиялық ахуалды ғана емес, Қазақстанды дамыған елдерде белгіленетін деңгейге көтеруі тиіс, ғылыми-технологиялық жаңалықтар арқылы экономикалық және әлеуметтік жағынан осал елдер тобының басқа, озық елдер тобына кіру процесін қысқа мерзімде бастауға мүмкіндік береді.

Тірек сөздер: жас түлек, зияткерлік миграция, эмиграция, иммиграция, шет ел, білім алу, жаһандану, экономикалық интеграция.

Қазіргі күнде әлем бойынша халықаралық қатынастар артып, мемлекетаралық байланыстар жаңа деңгейге шығып жатқаны – тек әлем елдері үшін емес, Қазақстан үшін де әсері айқын байқалуда. Дүниежүзілік саяси, экономикалық, әлеуметтік және мәдени интеграция, яғни жаһандану үрдісінің әлем халықтары арасында қарқынды дамуы нәтижесінде, бүгінгі күні мемлекет ішілік, әлеуметтік өзгерістер ауқымы артуда. Сондай өзгерістердің бірі және маңыздысы ретінде зияткерлік миграция мәселесі күнделікті күн тәртібінен түсер емес. Тәуелсіздік тұғырын 30 жыл бұрын ғана құрған Қазақстан – жас, әлеуеті зор, болашақтың мемлекеті ретінде өз орнын айқындауда. Осындай, жаңашыл мемлекетке қалайша осы мәселе тән болып тұр. Қазақстанда интеллектуалды мигранттардың артуына не түрткі болуда?

Соңғы кездері миграция терминімен қатар айтылатын «Зияткерлік миграция» ұғымы күннен күнге тек танымал болып қана қоймай, әлем бойынша өз ауқымын секунд сайын арттырып жатыр. Қазіргі уақытта «Зияткерлік миграция» ғалымдардың, жоғары сапалы мамандардың өз елінен тысқары жерге жұмыс істеу мақсатымен көшуімен сипатталады. Алайда, нақты бұл тұжырымға да ғылыми дискурста да нақты анықтама берілмеген.

Әдетте зияткерлік мигранттар ретінде өзге елге көшіп жатқан ғалымдар, зияткер тұлғалар, шет елде білім алатын студенттер, жаңа ғылыми-технологиялық мамандықтардың шеберлерінің миграциясын жатқызады.

Зияткерлік миграция мәселесі қазіргі таңда өзекті мәселелер қатарында, мақаланың мақсаты осы мәселені әр қырынан ашып көрсету, қарқыны мен ауқымы, сипаты осыдан 20 жыл бұрынғы зияткерлік миграциямен салыстырғанда жер мен көктей. 1990-жылдардағы зияткерлік миграция негізінен этникалық сипатқа ие болып, ауқымы жағынан қазіргіден бірнеше есеге артық болды. Ал, қазір ауқымы жағынан демографиялық жағдайға әсер етеді деп айтарлықтай болмағанымен, мемлекетке тигізер әсері бірнеше есеге ауқымдырақ. Зияткерлік миграция басқа миграция түрлеріне қарағанда елдегі саяси жағдайға көбірек тәуелдірек. Себебі, саяси жағдайға байланысты елдегі кәсіби мамандандырылған салада, ғылыми зерттеу жұмыстарына жағдай мен қолайлы ортаның орнауы – ғалымдардың ғылыми жетістікке жетуінде, бір салада маманның ашылу мүмкіндігі анықталады. Ал, XX-XXI ғасырларда жеке елдердің ғана емес, жалпы әлемдегі саяси жағдай, саяси климат өзгерді. Бұл трансформация жаһандану үрдісімен байланысты. Яғни, жалпыәлемдік саяси, экономикалық, әлеуметтік, мәдени интеграция, халықаралық бірлестік пен ынтымақтастықтың орнауы басты себеп екені тайға таңба басқандай [1]. Соңғы 80 жылда қарқынды жүріп бастаған зияткерлік миграция – халықаралық қауымдастықтың бір-бірімен тығыз байланыс орнауымен тұба-тұс келген. БҰҰ-ның құрылуы, әлемде орнап жатқан саяси одақтар, экономикалық интеграциялар және тағы басқа халықаралық қатынастардың оң нәтиже беріп, геосаяси жағдайды тиісті түрде пайдаланып бастаудың нәтижесінде. Алдымен, бұл трансформация жеке мемлекеттердің шекаралары экономика жағынан ашық бола бастауымен сипатталды. Яғни, өндірістер мен өнеркәсіптер, тауар айналымдары дүниежүзілік масштабтарға ауыса бастады. Ал сонымен бірге адамдар ағымы да артты.

Қазақстан тәуелсіздігін алған жылдары көшкен халықтың негізгі басым көпшілігі өзге ұлт өкілдері болды. Бұл сол кезеңдегі саяси өзгерістермен тығыз байланысты. КСРО-ның құлдырауы, құрамына кірген елдердің өз тәуелсіздіктерін алуы нәтижесінде, еліміздегі өзге ұлт өкілдері өз туған отандарына қайтуды жөн көріп, шетел асып жатты. Тек 1990 жылы Қазақстаннан шетелге 79,4 мың немістер, 1,6 мың татарлар, 1,4 мың беларустар көшті [2]. Сол кезеңнің ерекшелігі де осы саяси өзгерістерге байланысты әлемдегі өзгерістердің орнауы болып табылады.

Ал, қазіргі кезде, саяси өзгерістер есебінен емес, саяси әлеуметтік бірлестіктерді, экономикалық интеграцияны толық сипаттайтын жаһандану үрдісі басты назарды алып отыр. Жаһандану деген сөзді естімеген құлақ жоқтың қасы. Шынында, қазіргі заман сипаты да осы жаһанданумен анықталады. Мемлекеттер арасындағы достық қарым-қатынастар, халықаралық ұйымдар есебінен, ұлтаралық бірлестіктердің құрылуы, дүниежүзі бойынша ортақ қоғам, ортақ саясатты көздейді. Халықтардың еркін миграциясы, мемлекеттер арасындағы байланыстың жаңа сатысының дәлелі. Яғни, қазіргі зияткерлік миграцияны қоғам талабы, қалыпты жағдай деп

қарастыруға болады. Себебі, зияткерлік миграция әрқашан болған, болып жатқан және болатын мәселе ретінде өзін баяғыдан-ақ әлемге танытып қойған үрдіс. Бұл мәселе әрқашан болғанымен, мемлекеттің пайдасына өзгертуге, тиімді қолдануға ешкім кедергі келтірмейді және оған Қазақстанның мүмкіндіктері орасан зор. Алайда, ол мүмкіндіктерді қалай тиімді пайдаланбақпыз, егер зияткерлік мәселенің басты себептерін анықтап, мемлекет тарапынан қадам жасамасақ?

Кез-келген мемлекет үшін зияткерлік эмиграцияның келтіретін шығыны, зияны орасан зор. Тек демография жағынан емес, халық сананың азаюы емес, мемлекеттің болашағына тікелей әсер етуімен маңызды. Еліміздің негізгі даму бағыты осынау жаһандану кезінде – ғылыми-технологиялық прогресс. Озық технологиялар мен инновациялық идеялар жарысы күннен күнге артуда. Яғни, қазір мемлекеттер жарысы әскери күшпен емес, ғылыми жетістіктермен өлшенуде. Жаңа технологиялар мен ғылыми ізденушілік жұмыстар, жаңа ғылыми жаңалықтар саны артып жатқан заманда бәсекеге қабілеттілік – мемлекеттің болашақта жаһанданумен жұтылып кетпеуінің, ғылыми сайыста артта қалып, дамыған елдер көшінің соңында қалып кетпудің басты шарты. Ал, осы шарт еліміздің ертеңі болып, ел артқан үміт, халық алдындағы келешек үшін жауапкершілік, осы – қазіргі заман батырларының мойнында.

Ал, қазіргі зияткерлік миграция – осы сенімді су сепкендей басуда. Күннен күнге шетел асып кетіп жатқан жастарымыздың саны артуда. Бір жағынан, шетелде білім алуы – олардың халықаралық аренадағы бәсекеге қабілеттілігін арттырады. Шетелдің әдістерімен білім алу арқылы АҚШ, Германия, Ұлыбритания, Канада сияқты ғылыми-технологиялық саладағы хас-шеберлердің қателіктері мен жетістікке жетудегі басты қаруларын білу арқылы, сол елдердің өзін озып кетуге әлеуетіміз жеткілікті болғандықтан, бұл өте маңызды стратегиялық шешім. Алайда, барлығы өзгеше болуы да мүмкін.

Қазақстан үшін әрбір мектеп бітіруші түлек үлкен қазына. Қазақстан жастарын білімді қылып өсіруге, жеткізуге, жан-жақты дамытуға мемлекет бюджетінен қыруар қаржы жұмсалады. Жалпы білім беретін орта мектептің бір оқушысына жылына 224 мың теңге бөлінеді [3]. Сонда бір оқушының мектепті толық оқып шығуына орташа шамамен 2,7 млн. теңге бөлінеді. Мемлекет оқушыларға арнап оқушылар сарайын, үйірмелер мен бос уақытты пайдалы өткізу үшін сан түрлі бағдарламалар, жобалар жасап жатыр. Жастарға, еліміздің болашағына инвестиция жасалып жатқанда, осы инвестиция қайтымсыз, шетелге көшіп кетуі мемлекет экономикасы мен әлеуметтік жағдайына жығылғанға жұдырық болуда. Себебі, оларға бөлініп жатқан қаржы халық қалтасынан кетіп жатқан салық, ата-аналарының салықтары. Осы орайда, халық үмітін тастап, оқушылардың шетел асып, «жақсы өмір» іздеп кетуі өкінішті. Қазақстан жастары әлем бойынша білімі жағынан, инновациялық көзқарас және креативтілігі жағынан жоғары бағаланады. Бірақ, біздің сол «ақыл-ойларымыз» қазір Сингапур, АҚШ, Канада, Ресей, Германия, Израиль, Қытай сияқты елдерде тарап жүр. Қазақстанда жоғары сапалы мамандар, білікті мамандар тапшы. Шетелден мамандарды тарту көп шығын алып келеді. Ал, өз мамандарымызды пайдалану әлде қайда тиімді болушы еді.

Күнделікті күн тәртібінен түспей келе жатқан көкейтесті зияткерлік эмиграция мәселесінің басты себебі ретінде жаһандану, ал соның ішінде, маңызды факторлардың біріншісі ретінде экономикалық интеграцияны қарастырсақ. Экономикалық интеграция бірнеше мемлекетпен келісе отырып, экономикалық жағдайын көтеру. Қазақстан осы экономикалық интеграциядан не алады және бұдан бізге зияны тимейді ме деген сұрақ көптеген адамдарды қызықтыруда.

- Біріншіден, Қазақстан ЕЭО-тың құрамында болу арқылы экономиканың бірнеше сатыға көтере алады. Себебі, осы одақтың арқасында біз жаңа мүмкіндіктер мен жаңа дәрежеге оңай қол жеткіземіз. Яғни, біздің еліміз Еуразияның жүрегінде орналасқандықтан мұхитқа жол жоқ. Ал, Ресеймен экономикалық одақта болу арқылы біздің тауарлар тек Еуразия елдеріне емес, барлық әлемге мұхит арқылы тарауына мүмкіндігі бар екені айдан анық. Және осы одақ арқылы, тауарларды теміржол арқылы тасымалдау құны бірнеше есеге төмендеді. Бұл экономиканың дамуына орасан зор септігін тигізеді.

- Екіншіден, экономикалық интеграция тек экономикалық жағдайды жақсартып қоймай, саяси, әлеуметтік жағдайды жақсартары маңызды. Атап өтсек, Қазақстанның Қырғызстанмен, Армениямен, Ресеймен және Беларусьпен қарым-қатынасы артады, сауда-саттық жоғарғы дәрежеде жүреді. Және сапалы өнім бес елдің қарапайым дүкендерінің сөрелерінде тұратыны, түсетін пайданың қарапайым кездегі тауар алмасымынан 20%-дан жоғары болатыны алдын ала ұйымдастырылып, қазіргі таңда дәлелденіп жатқаны экономикалық интеграцияның пайдасына тағы дәлел.

- Үшіншіден, басқа елдерге жұмысқа бару, өндіріс орындары мен жұмыс орындарының көптеп ашылуы, халықтар мен ұлттар мүдделерінің сақталуы арқылы үлкен пайда көрері тайға таңба басқандай. Алайда, таяқтың екі ұшы болады демекші, бұл бүгінде еліміздің пайдасына емес, керісінше, осы зияткерлік мәселеге алып келуде. Кедендік одақ, еркін еңбек және білім мигранттарының қозғалысы – қазақстандықтардың өзге елге көшу идеясын іске асыруға көмектесуде.

Қазақстандықтардың шетелге деген қызығушылығы білім беру саласымен тығыз байланысты. Қазақстанда білім саласына қыруар ақша жұмсалғанымен, көрсетіп жатқан нәтижелері, шын мәніндегі білім беру саласының жағдайы бөлінген қаржыны мүлде ақтамауы ащы болса да, шындық. Қазақстандық Жоғарғы оқу орындарының ішінде халықаралық стандарттарға сай жабдықталған, білім сапасы бәсекеге қабілетті жоғарғы оқу орындары саусақпен санарлық [4]. Бұл өз кезегінде елдегі тағы бір маңызды мәселеге, жемқорлықтың жоғарғы деңгейіне алып келеді. Жоғарғы оқу орнына түсу, мемлекеттік гранттарды барынша әділ таратуға, лайықтыларға ғана таратуға тырысқанымен, бұл тұста жемқорлық мәселесі орын алатыны таңдай қақтырмай қоймайды. Ал, Қазақстандықтардың шетелге оқуға, соның ішінде Ресей мен Қытайға көшуінің басты себептері ретінде:

- Біріншіден, Ресей мен Қытай жыл сайын бөлетін гранттар бойынша арзан немесе тіпті тегін оқыту.

- Екіншіден, Қытай мен Ресейдің жоғары оқу орындарына түсу салыстырмалы жеңіл. Себебі, ҰБТ мен тілдік тесттер талап етілмейді. Батыстың оқу ордаларына оқуға түсумен салыстырғанда, көрші елдерде білім алу тиімдірек.
- Үшіншіден, ата-аналар үшін балаларды жақын елдерге жіберу материалдық жағынан да, қауіпсіздік жағынан да қолайлы.

Одан бөлек, дарынды жастарымыздың мұхит асып жатуының себебі – Қазақстанда ғылымға әлі тиісті деңгейде көңіл бөлінбеуі, ғылыми зерттеулерге деген қолдаулар мен климаттың жеткіліксіздігі, ғылыми базаның төмендігі мен КСРО кезінен келе жатқан «ескі ой, көзқарастың» жас ғалымдардың ашылуына кедергі жасауы. Ал, еліміздің ең дарындыларын АҚШ-тағы «Айви Лигасында» (орысша- «Лига Плюща»)[5-6], яғни АҚШ-тың солтүстік-шығысында орналасқан Американың және әлемнің ең үздік жоғарғы оқу орындары, университеттерінің қауымдастығында білім алуға шақыруы тек Қазақстан емес, әлем жастарына арман болып келетін мүмкіндік. Ең мықты деген оқу орындары жас дарындылардың, интеллектуалды тұлғалардың ашылуына, қай салада мықты екенін анықтап, сол сала бойынша мүмкіндіктер беруі арқылы өз елінде, Қазақстанда әлі ешқашан болмаған ғылыми зерттеулерге деген қолдауларға ие болуы олардың мықты жақтары, ал біздің ел үшін сын.

Білім саласы – ғылыми-технологиялық даму басты бағдарға айналған заманда қоғамның маңызды бағытына айналған уақытта, жаһандану қарқынды етек жайып жатқан кезде, еліміздің әлеуеті мен қазба байлығы, мүмкіндіктері, экономикалық басымдылығын шын мәнісіндегі халық жағдайы мен мемлекеттегі мәселелермен сәйкестендіріп, өзге елдермен салыстыру жүргізе келе шетелге көшіп кету – жастардың жеке басының болашағы үшін маңызды. Ал, тек патриоттық рухты дамытып, жастардың болашағы үшін жағдай жасамай, әр салада қателіктердің тым көп болуы, үйлесімсіз жайттардың логикалық шешімін таппауы – бұл мәселені ешқалай шеше алмайтыны айдан анық. Сол себепті, мемлекетте ең бірінші жемқорлық, парақорлық және жағымпаздық саясатының көзін жою басты шарт. Барлық мәселенің бастамасы болып тұрған осы комплекстік мәселе өз шешімін таппай, басқа салалардағы мәселелерді шешіп, жағдайды жақсарту мүмкін емес [7]. Тек, содан кейін білім саласына барынша көңіл бөліп, жас дарындарға барынша жағдай жасау. Жоғарғы оқу орындарының деңгейін халықаралық дәрежеге жеткізіп, ғылыми зерттеу орталықтарының санын арттыру қажет.

Қорытынды. Мақалада салыстырмалы әдіс қолданылған. Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйініне келетін болсақ, жаһандану дүниежүзілік басты үрдіске айналған уақытта зияткерлік миграцияны ешқалай тоқтата алмаймыз. Алайда, осы зияткерлік миграцияның басты себептерін анықтай отырып, елдің осал салаларын дамытуға, мемлекеттегі кемшіліктерді шешуге бағыт алу арқылы, оның оң пайдасын көре аламыз. Зияткерлік миграция әлем бойынша жүріп жатқан үрдіс болғандықтан, бәсекеге қабілеттілік басты шарт болып табылады, және қазіргі Қазақстанның зияткерлік миграция жағдайына қарай отырып, еліміздің бәсекеге қабілеттілігі әлі төмен деңгейде екенін айтуға

болады. Елдің ертеңі болып отырған жастардың елді алдыңғы қатарға шығаруы, сол жастарға қазір жасалатын, жасалып жатқан жағдай мен мүмкіндіктерге байланысты екенін ұғынып, барынша дарынды жастардың біздің елде ғылыми жетістіктерге жетіп, әлем елдерін таң қалдыруы арқылы, елге сырттан дарынды жастардың ағылуына жол ашу арқылы зияткерлік миграцияны ел пайдасына қарату мүмкіндігін тиімді пайдалану басты назарға қойылуы керек.

ӘДЕБИЕТ

[1] Тағыберген А. Елден кеткен дарындылар «сатқын» емес. <http://politic.bugin.kz/2552-elden-ketken-daryndylar-satqyn-emes>.

[2] Ибраева А. Миграция как угроза экокомической безопасности: почему казахстанцы уезжают за границу // Курсив. – 2018. - 29.08.

[3] Абраимов А.Т. Политика репатриации Республики Казахстан: к вопросу о причинах возвращения казахов // Вестник КазНУ им. Аль Фараби. – 2013.- № 2.

[4] Официальный информационный ресурс Премьер-Министра Республики Казахстан. Нұр-Сұлтан қаласы, 2 наурыз 2020 жыл. <https://primeminister.kz/ru/news/reviews/kazakhstan-nachal-chetvertyu-etap-usileniya-mer-protiv-koronavirusa-kakie-porucheniya-dal-askar-mamin-na-zasedanii-i-o-chem-govorili-na-brifinge-s-zhurnalistami>.

[5] Dauletova G.O., Baissultanova K.Sh. International cooperation of Kazakhstan and China in the field of education in the framework of "One belt - one way" in online mode // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные Отношения и Регионоведение». – 2020. – № 4 (42).

[6] Шаймарданова З.Д. Трансформация подходов к обеспечению безопасности // Известия КазУМОиМЯ имени Абылай хана”, серия “Международные отношения и регионоведение”. - 2018. - № 4.- С.7-13.

[7] Шаймарданова З.Д. Основные теории изучения миграции // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Международные отношения и регионоведение». – 2020. – № 2. – С.7-12.

REFERENCES

[1] Tagybergen A. Elden ketken daryndylar «satqyn» emes (Talented people who have left the country are not "traitors"). <http://politic.bugin.kz/2552-elden-ketken-daryndylar-satqyn-emes>

[2] Ibraeva A. Migratsiya kak ugroza ekokomicheskoy bezopasnosti: pochemu kazahstancy uezzhayut za granicu (Migration as a threat to eco-economic security: why Kazakhstanis go abroad). Kursiv, 2018. 29 tamyz.

[3] Abraimov A.T. Politika repatriacii Respubliki Kazahstan: k voprosu o prichinah vozvrashcheniya kazahov (Repatriation policy of the Republic of Kazakhstan: to the question of the reasons for the return of the Kazakhs). - Almaty, 2013.

[4] Oficial'nyj informacionnyj resurs Prem'er-Ministra Respubliki Kazahstan (Official information resource Prime Minister of the Republic of Kazakhstan). Nur-Sultan qalasy, 2 nauryz 2020. <https://primeminister.kz/ru/news/reviews/kazakhstan-nachal-chetvertyu-etap-usileniya-mer-protiv-koronavirusa-kakie-porucheniya-dal-askar-mamin-na-zasedanii-i-o-chem-govorili-na-brifinge-s-zhurnalistami>

[5] Dauletova G.O., Baissultanova K.Sh. International cooperation of Kazakhstan and China in the field of education in the framework of "One belt - one way" in online mode. Izvestiya KazUMOiMYa im. Ablai khana. Seriya «Mezhdunarodnyye Otnosheniya i Regionovedeniye». – 2020. – № 4 (42).

[6] Shaimardanova Z.D. Transformatsiya podkhodov k obespecheniyu bezopasnosti (Transforming security approaches). Izvestiya KazUMOiMYa imeni Ablai khana”, seriya “Mezhdunarodnyye otnosheniya i regionovedeniye”. - 2018. - № 4.- P.7-13.

[7] Shaimardanova Z. D. Transformation of approaches to ensuring security. Izvestiya KazUMOiMYa imeni Ablai khana”, seriya “Mezhdunarodnyye otnosheniya i regionovedeniye”. - 2018. - No. 4. - P. 7-13.

ПОЧЕМУ ПРОИСХОДИТ ОТТОК МОЛОДЕЖИ ИЗ КАЗАХСТАНА ЗА ГРАНИЦУ?

Раев Д.С.¹,

¹доктор филос.н., профессор КазУМОиМЯ имени Абылай хана,
Алматы, Республика Казахстан, Raev_s@gmail.com,

Жумагазиева М.Ж.²,

²магистрант 2 курса КазУМОиМЯ имени Абылай хана,
Алматы, Республика Казахстан
han_saran@mail.ru

Аннотация: Высокая социальная, политическая и экономическая значимость для современного общества играет важную роль для состояния нашей страны – выявление основных причин проблем зарубежной миграции казахстанской молодежи, интеллектуальной миграции и предоставление возможных решений этой проблемы. Экономика страны в случае миграции имеет прямое влияние на состояние политической и социально-демографической ситуации, что вызывает немедленную аутоадаптацию решения вопроса в целях избежания негативных факторов на внутреннее положение страны.

Начиная с обретения независимости, проблема миграции, “умственной отсталости”, привлечение в Казахстан образованной молодежи в высшие учебные заведения, их занятость, свободное развитие и поддержка государства отечественных специалистов, т.е. квалифицированных кадров, должна повысить не только демографическую ситуацию, но и поднимет Казахстан на тот уровень, который фиксируется в развитых странах, позволит в кратчайшие сроки начать процесс вхождения группы экономически и социально уязвимых стран в другие, продвинутое группы стран посредством научно-технологических открытий.

Ключевые слова: молодой выпускник, интеллектуальная миграция, эмиграция, иммиграция, зарубежье, образование, глобализация, экономическая интеграция.

WHY IS THERE AN OUTFLOW OF YOUTH FROM KAZAKHSTAN ABROAD?

Raev D.S.¹

¹ D.philos.sc., professor, Kazakh Ablai khan UIRandWL
Almaty city, Republic of Kazakhstan, raev_s@gmail.com,

Zhumagazieva M.Zh.,²

²2nd year master's degree student of Ablai khan KazIRandWL
Almaty city, Republic of Kazakhstan,
han_saran@mail.ru

Abstract: High social, political and economic significance for modern society plays an important role for the state of our country-identifying the main causes of problems of foreign migration of Kazakh youth, intellectual migration and providing possible solutions to this problem.

The economy of the country in this case, in emigration, and has a direct impact on the state of political and social demographics, is an urgent issue that needs to be addressed.

The problem of emigration, which has been observed since independence, the problem of "mental exhaustion", the attraction of educated young people to universities, their employment, the competition of free development and state support of domestic specialists will not only increase the demographic situation, but also increase the chances of raising Kazakhstan to the level of solidarity with the developed countries, in a short time will give an impetus to the beginning of a group of countries with high economic and social status, scientific and technological discoveries.

Key words: young graduate, intellectual migration, emigration, immigration, abroad, education, globalization, economical integration.

Статья поступила 18.05.2021